

De Terpkerk in Burum is van binnen veel ouder dan van buiten

Herenbanken, doophek en grafzerken stammen merendeels uit de zeventiende eeuw, het gebouw werd eind achttiende eeuw gebouwd. Maar de naam Terpkerk kreeg ze pas een paar jaar geleden.

Tsjerkepaad 2017

Willem Kloppenburg & Dick Vos

De Terpkerk in Burum lijkt op het eerste gezicht niet al te bijzonder. Het gebouw is dan ook niet al te oud, het stamt uit 1784. Een jaar eerder was uit bouwkundig onderzoek namelijk gebleken dat er overgegaan zou moeten worden 'tot eene zware reparatie dan wel tot eene geheele vernieuwing van die Kerke'. Nadat de ingezetenen van Burum door grietman Martinus van Scheltinga uitgenodigd waren voor een bijeenkomst via een bericht in de krant en door 'klokkepping', werd 'eenparig' besloten tot een algehele vernieuwing. De kosten waren 18.000 gulden, een bedrag dat vrijwel zeker geleend werd van de Friese Staten.

Van de voorloper is niet veel bekend. Van haar is alleen een pentekening van J. Stellingwerf uit 1722 overleverd. Waarschijnlijk was die kerk iets smaller dan het huidige kerkgebouw.

Plaats maken

Voor het interieur van de Terpkerk is bijzonder. Binnenin doet de kerk ouder aan dan de buitenkant doet vermoeden, doordat het doophek en de familiebanken uit het oude gebouw in de nieuwe kerk geplaatst werden. Het doophek,

De kerk is in het bezit van een van de weinige Van Oeckelen-orgels in Fryslân

gemaakt rond 1630, is een klassiek onderdeel van kerkinterieurs van na de reformatie. Er werd toen gedoopt onder de preekstoel en die ruimte werd afgescheiden van de rest van de kerk door een hekwerk. Het gedeelte binnen het doophek wordt gewoonlijk dooptuin genoemd.

Aan het begin van de twintigste eeuw werd de dooptuin vergroot om meer plaats te bieden aan de kerkenraad die hier mag zitten. Tijdens de laatste restauratie van de Terpkerk, in 1993-'94 zijn de oorspronkelijke fundamenten teruggevonden en op basis daarvan is het doophek zoals nu in de kerk te zien, gereconstrueerd.

Net als het doophek stammen ook de herenbanken in de kerk, negen in totaal, allemaal gerestaureerd, uit de zeventiende eeuw. Een aantal kenmerken van de families aan wie de banken oorspronkelijk hebben toebehoord, zijn er afgehaakt in de Franse tijd, eind achttiende eeuw.

Bij de laatste restauratie kwamen onder de houten vloer 51 zerken tevoorschijn. Met de drie grote

zerken die in de consistoriekamer liggen, komt het totaal op 54. Vrijwel de gehele kerkvloer was met graven bedekt. Tijdens de restauratie zijn de zerken enigszins gehegroepeerd om een mooie aansluitende vloer te krijgen.

De zerken dateren merendeels uit de periode van 1611 tot omstreeks 1784 en ze moesten dus deel uitmaken hebben van de vloer van de oude kerk. De oudste stenen, aan de zuidkant in het koor, zijn van leden van de familie Rooda of Rooda. Zij waren volgens de Friese geschiedschrijving de eerste 'eigenherfden' te Burum; de eerste boeren die zonder tussenkomst van een leenheer hun eigen land bewerkten.

Grafkelders zijn bij de laatste restauratie niet gevonden, hoewel in historische beschrijvingen van Burum wel vermeld staat dat er kelders aanwezig waren. Vermoed wordt dat deze bij de bouw van de huidige kerk opgeruimd zijn.

In 1876 is dankzij giften van de inwoners van Burum en Munnekezijl een som geld bijeengebracht om een orgel in de kerk te plaatsen. Voor 315 gulden is daarvoor toen een ruime orgelgalerij getimmerd die ondersteund wordt door twee ranke gietijzeren zuilen. Op de galerij heeft de Firma van Oeckelen en Zonen uit Haren toen voor 2000 gulden een instrument geplaatst. Het betreft hier een van de weinige Van Oeckelen-orgels in Fryslân.

Niet in of aan het kerkgebouw zelf, maar wel bijzonder, is de 'rechtersteen' die zich aan de oostzijde van de kerk op het kerkhof bevindt. Deze steen werd in 1969 teruggevonden bij graafwerkzaamheden op het kerkhof, en Burum is het enige dorp met een historische beschrijving van zo'n rechtersteen. Het is een granieten balflint - een ronde kei - met een afgeplatte bovenkant, waarop rechters gingen zitten wanneer ze hun functie uitoefenden. Bekend is dat in Burum tussen 1500 tot 1682 rechters aangewezen werden, eerst door het klooster, later door de grietenij. Naast de rechtersteen moet een 'kaak' bestaan hebben, een schandpaal, zodat kleine overtreding direct 'aan de kaak gesteld' konden worden.

Een nieuw begin

De Terpkerk in Burum heeft niet altijd zo geheten, de naam is zelfs vrij nieuw. Op zondag 5 oktober 2014 fuseerden de voordien bestaande Hervormde Gemeente en Gereformeerde Kerk tot één gemeente binnen de Protestantse Kerk in Nederland. Om dat nieuwe begin te accentueren hebben de drie kerkgebouwen toen elk een nieuwe naam gekregen: de oudste, hervormde kerk van Burum heet sindsdien Terpkerk, de jongste, gereformeerde kerk werd Open Hofkerk en de hervormde kerk van Munnekezijl heeft de naam Zijlsterkerk gekregen.

De Gereformeerde Kerk van Burum was in 1835 de eerste afgescheiden gemeente in Fryslân. Met de vereniging in 2014 kwam een einde aan een scheiding van bijna honderdtachtig jaar.

De buitenkant en de binnenkant van de Terpkerk in Burum. Foto's: Marcel van Kammen

Kerngegevens

Prot. Gemeente Burum / Munnekezijl / Warfstermolen

De Terpkerk in Burum is een van de drie kerken van de protestantse gemeente in de dorpen Burum, Munnekezijl en Warfstermolen. De gemeente heeft ook de beschikking over de Open Hofkerk in Burum en de Zijlsterkerk in Munnekezijl. Ook die laatste twee kregen hun naam in 2014 toen hervormd en gereformeerd samengingen.

Afgezien van bijzondere gelegenheden, wordt in de Terpkerk eens in de maand dienst gehouden. Bij gelegenheid wordt de kerk ook gebruikt voor concerten of boekpresentaties. De gehele gemeente bestaat uit zeshonderd zielen. De diensten worden in de regel door 50 tot 100 mensen bezocht. De predikantsplaats van de

gemeente is momenteel vacant, pastoraal werker is Hennie Stuit-Vogelzang. Tijdens Tsjerkepaad is de Terpkerk nog te bezoeken op 12 en 26 augustus en 9 september van 13.30 tot 16.30 uur. Het adres van de Terpkerk is Uithof 1 in Burum, het webadres van de kerkelijke gemeente is www.pknburummunnekezijl.nl.

19 augustus

Kleasterrûntsje Gerkesklooster / Burum

Deze zomer kunnen vier Kleasterrûntsjes gedaan worden, wandel- en fietstochten langs kerken en plaatsen waar kloosters hebben gestaan. Op zaterdag 19 augustus is er een tocht in de omgeving van Gerkesklooster en Burum.

De tocht begint om tien uur met een korte viering in de kerk van Gerkesklooster, waar nog resten van een klooster te zien zijn en waar dit jaar een kloostermuseum geopend is. Inloop vanaf half tien. Vervolgens kan gekozen worden voor een wandeling

van 15 kilometer of een fietstocht van 25 tot 40 kilometer. Voor de wandeltocht geldt een maximum van 50 deelnemers. Opgave voor zowel de wandeltocht als de fietstocht tot uiterlijk woensdag 16 augustus via kleasterpaad@gmail.com.